

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: *Bluntyady Béláné*
Cím: *A nemzet csalogánya.*

Forrás: *A Nép*

Bp.
(Hely)

1921. 9. 15
(Idő)

(Köt. v. füz.) (C)

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Blahna Lujza

Idő

"1921"

Személy

A nemzet csalogánya...

Emlékek a múltból — A falu rossza első előadása 1875-ben — A népszínmű hivatása negyven évvel ezelőtt és most — Ki kapta meg Blaháné örökét? — Tóth Éde életéről

Látogatás Blahna Lujzánál

— A NÉP tudósítójától —

Amikor becsengettem Blaháné Erzsébet-köruti lakása ajtaján, nem tagadom, bizony sebesebben dobogott a szívem. Nagyon meghatottan gondoltam arra a pillanatra, amikor szemtől-szemben fogok állni Blahánéval, akihez oly sok bűbajos és felejthetetlen színházi estém impressziója fűződik.

Blaháné!... A nemzet csalogánya! Drága, nőtáskedvű, pajzán, tüzről-pattant Blaháné!... Akit a jó Isten jövedelmében teremtett nekünk, hogy a szomorú magyar eget beragyogja és bevilágítsa a tehetsége pazar szikráival.

A legujabb generáció már alig ismeri. Főleg nem ismeri a régi népszínmű szerepeiből. De aki látta valamikor a Falu rossza kacér és kényes Finum Rózsáját, a Sárgacsikó erélyes Erzsikéjét, aki kacagott a furfangos Zsófiika bírónén és sirt Angyal Lízka szomorú során, azoknak velem dobban össze a szíve egy gondolatban. Forró és hálás szeretetben az iránt a színésznő iránt, aki Istentől megáldott nagy tehetséggel a magyar földet, a magyar népet élénk varázsolta és tiszta, nemes művészetének színaranyával bezománcolta.

Amikor az ezüsthaju, végtelenül bájos és finom matrona előtt álltam

akinek szabályos vonásaiban ráismerni a régi szépség elpusztíthatatlan nyomaira, úgy éreztem, a magyar népművészet muzsáját látom, akihez fogható nem volt eddig, de nem is lesz soha!...

Nemesvonalu, finom arcával, fehér, briliánsgyűrűs kezével, fekete csipkeruhájában végtelenül elegáns és urias a megjelenése. Nincs benne semmi a színésznők sablonos modorából. Igazi, tiszteletet parancsoló magyar Nagyasszony. A hangja, a bűbajos, édes, csicseregő hangja, ami úgy belezsongott az idegekbe, halkán, leheletszerűen eseng. Olyan, mint egy remekművű rokokó óra harangszava. A korát meghazudtolja az egyenes, kecses testtartása és a gyönyörű, feketebársony szeme, mely ma is ragyog, gyújt és melegít.

— Hiszen én már mindent elmondtam, mindent megírtam — mondja kedves kétségbeeséssel, amikor látja, hogy ceruzát, papírost veszek elő. — Nem tudok már semmi újat mondani! Semmit, ami érdekelné a közönséget!

— Méltóságos asszonyom neve fogalom a magyar publikum előtt, ami mindig érdekes és vonzó. Akik ismerték,

azokat a régi szép emlékek köteléke fűzi Blahánéhoz, akik pedig nem gyönyörködtek a művészetében, azok előtt úgy él az alakja, mint a magyar népszínmű géniuszáé.

Nagyon kedves mosoly sugározza be a hervadó rózsaszíromhoz hasonló arcát.

— Ugy-e nem látott engem a régi szerepeimben?

— Láttam bizony! A leghíresebb szerepeiben láttam a Nagyasszonyt! Sárga csikó, Tolonc, Falu rossza, Szókimondó!

Az emlékek ködfátyolán keresztül elszáll a lelkünk a múltba. Látom a fényesen kivilágított színpadot, hallok a csárdás tüzes és vérpezsdítő ütemeit és látom kiperdülni a gyönyörű, magyar menyecskét, piros csizmában, bokorugrós viganóban, patyolat ingvállban, aki szívhezszóoló, meleg művészettel tolmácsolta a magyar nótát; akivel együtt sirtunk, együtt örültünk és kipirult arccal, lázasan csaptuk össze a tenyerünket.

— Igen, a régi szép szerepeim! Mind-egyik olyan kedves volt nekem. Mindig-egyik olyan kedves volt nekem. Mindig-ünnepnap volt, ha új szerepet kreálhattam. A népszínmű, a szívemhez van növe. Ugy szeretem, mint az édesanya a legkedvesebb gyermekét. Talán azért tudtam olyan szép sikereket elérni, mert szívvel és szeretettel fogtam mindegyikhez. Nekem nemcsak szerep volt, hanem egészen más, sokkal közelebb fekvő valami.

— Melyik volt a legkedvesebb szerep?

— Nekem valamennyi egyformán kedves volt. Valamennyit szívesen játszottam, csak azt néztem, legyen ben-

nük valami, amiből alakítani lehessen. Várjon csak, igen, talán a legkedvesebb volt a Tündérlak Magyarhonban. Nem mintha a legjobb lett volna, de mert ez volt az első nagy sikerem és ebben léptem először a budapesti közönség elé.

A szeme meghatott fényvel ragyog. Felcsillan a mélyén a régi emlékek tündérképe: a ragyogó fiatalsága, forró sikerek, dicsőség, elismerés, egy ország hódoló szeretete...

— 1866-ban Debrecenben, tizenhat éves koromban már elismert színésznő voltam. A civisek nagyon szerettek. Mindennap megtelt a színház. 72-ben léptem fel először Pesten, a régi Nemzeti Színházban. Akkor bizony nehéz volt magyar darabban sikert aratni. Még itt németvilág járta. De a Tündérlakban igen meleg fogadtatásban részesültem. És azóta is mindig szerettek, kényeztettek...

— Irja meg, hogy nagyon örülök a mostani népszínmű felújításoknak. Hiszen nincs szebb és kedvesebb ennél a műfajnál. Eddig elhanyagolt mostoha gyermek volt. Most versenyeznek érte a színházak. A Falu rosszát ezen a héten a Vigszínház is előadja Fedákkal. Most, hála Istennek, megint felfedezték azt a nagy értéket és tartalmas szépséget, ami a magyar néplelekben rejlik. Kimondhatatlanul boldog vagyok, hogy egymás után látom meglevenedni az én régi, kedves, de oly soká elhanyagolt paraszthalakjaimat.

— A Falu rossza? Igen, nagyon-nagyon hálás szerep volt. Micsoda meleg színművészi este. Tüntetőn az év

siker! A publikum tódult. 18-szor játszottuk egy szezonban, a régi Nemzetiben, ami akkor nagy szó volt, 1875-ben! Oh, a partnereim! Ki van még az élők között! Talán csak jó magam leszek ott közülök a reprizen. Tamássy Imre! Micsoda pompás parasztfigura volt. Zamatos, népies, izigvérig magyar. Gyönyörű férfias alakja volt és csodás hangja. Ha ketten léptünk a lámpák elé, felzugott a taps. A legnagyobb sikereimet Tamássyval arattam! Ujházi játszotta a Gonosz Pistát. Talán a legnagyobb sikerei egyikét ebben érte el. Pedig semmiképpen sem akarta vállalni, mert az egyik jelenetben négykézlábra kell állnia és a cimbalmot a hátán tartani.

— A szerző? Szegény Tóth Ede, már a premiéren halálosan beteg volt. Hogy remegett, a keze lázasan forró volt, az arca tüzelt, amikor kimentünk a vasfüggöny elé. És hullott a virág, zugott a taps, tombolt a lelkesedés!

A Nagyszonyon fehér arca átszinesedik. Látszik rajta, elment messzire, 47 évvel vissza a multba és annak a felejthetetlen estének emléke megihlette a lelkét.

A szemem megakad egy festményen, sokáig nézem. Észreveszi, elmosolyodik.

— Lássá, ilyen voltam. Ez a kép abban az időben készült. Jó kép, élethű! — Piros kendővel a fényes, fekete haján, pirosbársony, aranyhimes pruszlikban ábrázolja a kép. Az a finom, decens mosoly az ajkán, ami jellemzi Blahánét. A szeme — két szikrázó fekete gyémánt — igéző tüzzel

ragyog, a szoborszerű vállá habfehéren emelkedik ki csipkés ingvállból.

— Nagy elégtétel nekem, hogy ismét felkarolják a népszínművet és az operettívdát talán helyesebb keretek közé szorít. Nagyon hálás vagyok azoknak is, akik előadóiak azoknak is, akik játsszák. A holnapi reprizt talán idegesebben várom, mint maguk a szereplők.

— A legutolsó kedves szerepem? A Nagymama volt. Csiky híres vigjátéka, amit a színésszpályám ötvenedik évfordulóján játszottam 1908-ban a Népszínházban. 65 előadást csináltunk egyfolytában, a legkülönbözőbb közönség előtt. Messze földről eljöttek öreg emberek, öreg asszonyok, akikkel együtt voltam fiatal, hogy még egyszer lássanak... Amikor a Nemzeti Színház örökös tagja lettem, néhány kedves szerepet alakítottam, Sári bíróban, Matyólakodásban. Az utóbbi volt az utolsó új szerep...

— Fogjuk-e még viszontlátni a színpadon?

— Az a jó Istentől függ! Most kissé beteges vagyok. A nyaralásból nemrég tértem vissza. Talán, ki tudja!... Nincs kizárva.

— Mi a véleménye Méltóságodnak az új népszínmű előadásokról?

— A Nemzeti előadásától nagyon sokat várok. Nagy ambícióval készítik elő. Finum Rózsit új színésznő fogja alakítani, azt mondják igazi népszínmű tehetség. Nagy Izabellának hívják. Sok biztatót hallottam róla.

— Nem lesz nekünk több Blahá-

nénk! — mondom szomorúan.

A Nagyszonyon erőlesen szól:

— Nem szabad ilyesmit mondani! Majd jönni fognak új tehetségek, akik a népszínmű régi fénykorát vissza fogják állítani. Lesznek bizonyára megfelelő művészek, csak adni kell parasztdarabot, adni kell!

— És a Vigszínházbéli Piros bugyel-láris?

— Oh kritikát azt nem mondom! Semmiesetre sem mondom kritikát! Hanem a mosolyában, a hangjában, a szemében benne van a kritika...

Kissé csalódottan nézek körül a nagy, tágas szalonban, ahol a butorok még a nyári vászonhuzatok alatt pihennek, szőnyegek, függönyök elrakva. Seholy egy szalag, koszorú, emlékek.

— Ugy-e a diadalaim emlékeit keresi? Nincs már nekem semmim! Mindent odaadtam a fővárosnak a létesítendő Blaha-Muzeum számára. A Stefánia-uti fővárosi Muzeumban pihen minden emlékem és várják a feltámasztásukat akkor, ha én már nem leszek. Ott majd megnézheti őket...

Sietve bucsuzom, mert valami nehéz szomorúság szorítja össze a torkom és félek, nagyon félek — hogy elsirjünk magunkat mind a ketten...

*

Átmentem a Nemzeti Színház titkári irodájába, hogy elkérjem azt a színlapot, mely a Falu rossza első előadását hirdette. Péchy titkár nagy előzékenységgel bocsátotta rendelkezésemre.

FALU ROSSZA

100 arannyal jutalmazott népszínmű. Írta Tóth Ede. Előadták először 1875 január 15-én.

SZEREPLŐK:

Feledi Gáspár	Komáromi Alajos
Feledi Lajos	Ori Gusztáv
Feledi Boriska	Szigligeti Terike
Bátki Teresi	Molnárné
Göndör Sándor	Tamássy
Finum Rózi	Blaháné
Gonosz Pista	Ujházi
Csapó gazda	Berki
Csapóné	Szathmáryné
Tarisznyásné	Patakiné
Csánbízós	Körösmezei
Gonosz	Császárné
Cene cigány	Vizvári

A szereplők közül hárman élnek: Blaháné, Molnárné, a legbájosabb naiva és Körösmezei.

Péchy, aki jelen volt a Falu rossza premiérjén, szíves volt néhány érdekes adatot elmondani ezzel kapcsolatban.

Beszélt Tóth Edéról, akinek művei túlélték mesterüket. Szinte látom a gyenge, beteges, vézna és kopott vándorszínészt, amikor hozza a darabját. Ugyanis 100 arannyal pályázatot hirdettek és 24 pályamű közül '3 jött figyelembe. Abonyi Betyárkendője, Margittay darabja és Tóthé. A zsüri: Gyulai Pál, Vadnay Károly, Szigligeti és Feleki Miklós véleménye megoszlott, de Szigligeti erősen állásfoglalása a Falurossza mellett döntött.

Tóth Edét atyja boltosinasnak adta, de ő nem tudott ebbe belenyugodni és magánaton tette le az V-ik gimn. vizsgát. Anyagi segítség híján nem tudott

tovább tanulni s mivel vonzotta a színház világa, beállt vándorszínésznek. Hosszu évek küzdelmes nyomorusága után a tüdővész előrehaladott stádiumában virradtak fel rá a jobb napok, amikor 1874-ben megnyerte a pályázatot és egyszerre híres ember lett. Szegény nem sokáig élvezhette a dicsőséget, mert 1876-ban meghalt.

Blaháné 1875-ben 18-szor játszott a Finum Rózsit. Tamássyval és Ujházi-val remek előadásokat produkáltak. Később átment az akkor megnyílt Népszínházba, ahol folytatta diadalmas pályáját. Blaháné istenáldotta tehetségét nem is lehet magasztalni. *Legnagyobb érdeme a régi német Pest megmagyarosításában van.* A kedvéért tódultak a burgerek a színházba, ha nem is értették meg az előadást. A népszínművet, mely Tóth Ede és Csepreghy után egyre hanyatlott, az ő páratlan művészete tartotta fenn. Művészete abban nyilvánult meg, hogy bár a szerepét mindig idealizálta, azoknak jellemvonásait a népszínmű szűk keretében gazdag sokoldalúsággal ábrázolta. Lélektanilag a legtalálóbb színekkel ecsetelte, valósággal megéleventtette azokat.

Az az eredeti és hamisítatlan magyar lélek, mely a beszédében, hanghordozásában, az érzelmek természetes kifejezésében nyilvánult meg, ellenállhatatlan hatással volt a közönségre. Ehhez járult tökéletes szépsége, egyéniségének közvetlen bája és elbűvölő hangja. Népszerűsége soha sem csökkent és 1907-ben nagy érdemei elismerésül megkapta a koronás aranyéremkeresztet és kinevezték a Nemzeti Színház örökös tagjának.

Blaháné 1850-ben Rimaszombaton született. Atyja, aki huszártiszt volt, a szabadságharcot mint honvéd küzdötte végig, — színész lett. A kis Lujza legzsengőbb gyermekéveit a színpadokon töltötte és már 8 éves korában Győrött játszott. Mint kezdő színésznő került Szabadkára, ahol Blaha János katonai karmester felfedezte tehetségét és koloratur énekesnőnek képezte ki, később pedig feleségül vette. Második férje Zsoldos Sándor földbirtokos volt, akitől elvált, 1881-ben férjhez ment báró Splényi Ödönhöz, aki 1910-ben halt meg.

Megkérdeztem, milyen lesz a repíriz? Van-e kilátás sikerre?

— Egészen bizonyos a nagy és állandó siker. Pompás színészeink vannak. Nagy Izabella, aki Blaháné szerepét játsza, törülmetszett, vérbeli parasztmenyecske. Kiss Ferenc, a Göndör Sándor alakítója elsőrangú és Rózsahegy méltó utóda lesz Ujházi mesternek. Különben most folyik a főpróba. Ha érdekl, meggyőződhet róla. A népszínműnek ma is nagy jelentősége van. Most a nemzetközi romboló daraboktól kell elvonnunk a publikumot és a magyar falut, a magyar parasztot közelebb hozni és megkedveltetni.

Szűk, sötét sikátorokon és folyosókon keresztül lebotorkáltunk a mező-terre. Nagy örömmel és boldogan látom: az új Falu rossza nem marad a régi mögött. Finum Rózsai hamisítatlan parasztfigura, a hangja elbájoló. Minden szava és mozdulata jellegzetesen paraszti. Blahánét ha feledtetni nem is fogja, de mindenesetre megközelíti.